

Operatiuni Panzer

Memoriile de pe frontul
de Est ale generalului Raus
1941-1945

autor

Erhard Raus

Compilație de
Steven H. Newton

traducător
Toma Ritner

editura
Miidecărți
Bragadiru - 2018

C U P R I N S

MULTUMIRI	9
INTRODUCERE DE STEVEN H. NEWTON.....	11
Capitolul 1: INVAZIA UNIUNII SOVIETICE	17
Capitolul 2: RASEINAI	32
Capitolul 3: SPRE GRANIȚA RUSĂ	54
Capitolul 4: POARTA SPRE LENINGRAD.....	66
Capitolul 5: MOSCOVA.....	107
Capitolul 6: RĂZBOIUL DE IARNĂ.....	118
Capitolul 7: LÂNGĂ STALINGRAD	163
Capitolul 8: HARKOV ȘI KURSK	214
Capitolul 9: BELGOROD ȘI HARKOV	242
Capitolul 10: BĂTĂLII PENTRU UCRAINA.....	278
Capitolul 11: BĂTĂLIA PENTRU LVOV.....	306
Capitolul 12: PRUSIA ORIENTALĂ	328
Capitolul 13: POMERANIA	354
Capitolul 14: GÂNDURILE FINALE ALE UNUI MILITAR....	380
ANEXĂ: VIAȚA ȘI CARIERA LUI ERHARD RAUS.....	389
Hărți.....	395

Capitolul 1

INVAZIA UNIUNII SOVIETICE

Erori ale planurilor și pregătirilor germane

Premisa unui război de succes împotriva Uniunii Sovietice era pregătirea sistematică a acțiunilor. Un astfel de conflict nu poate fi pregătit, sperând să fii mânat pur și simplu de spiritul aventurii. Din păcate, din cauza lipsei de viziune și a gafelor fundamentale ale conducerii germane, se poate afirma fără nicio exagerare că întreaga campanie rusească va rămâne în istorie ca o improvizație gigantică. Anterior invaziei Uniunii Sovietice, *Oberkommando der Wehrmacht* [OKW – „Înaltul comandament al Wehrmachtului”] și OKH [*Oberkommandoder Heeres* – „Înaltul comandament al trupelor terestre”] nu au gândit suficient de departe în viitor. Comandanții superiori din forțele armate și specialiștii militari în toate domeniile importante trebuie să culeagă informații la prima mână despre climă și teren, ca și despre condițiile sociale, economice, politice și militare din orice potențial teatru de război, sau cel puțin din acele țări neutre sau prietene care au caracteristici similare. Atât OKW, cât și OKH se aflau într-o poziție bună pentru a afla condițiile generale, dar și climaterice ale Rusiei europene și ale nordului îndepărtat. Dacă cei implicați au obținut aceste informații, ei n-au reușit în niciun caz să deducă concluziile corecte despre strategia și politica militară. Iar dacă n-au obținut informațiile, atunci se fac în mod evident vinovați de neglijență.

Problema poate să fi fost faptul că strategii germani erau prea înrădăcinați în tradițiile militare specifice Europei Centrale și nu îndeajuns de familiarizați cu teritoriile străine și mai ales cu țări ale căror condiții climaterice difereau de ale Germaniei. Drept urmare, le lipsea înțelegerea personală a circumstanțelor probabile și au privit situația cu prea multă ușurință la început. Mai ales în privința tacticii și logisticii în Rusia europeană și arctică, trebuiau întreprinse pregătiri mai bune înainte de începerea operațiunilor militare.

Orice observator care privește retrospectiv campania rusească va ajunge la concluzia că multitudinea de improvizări tactice și logistice la care a trebuit să se recurgă pentru a compensa lipsa aceea de planificare a depășit cu mult ceea ce feldmareșalul Helmuth von Moltke a definit cândva ca un „sistem de improvizări” în sens tactic. În realitate, trupele noastre au fost silite să improvizeze imediat după ce au trecut granița rusă. Cu cât au avansat mai mult în Uniunea Sovietică, cu atât au trebuit să conceapă mai multe improvizări, al căror număr a crescut enorm după ce operațiunile au început să fie îngreunate mai întâi de noroi și mlaștini, iar ulterior de zăpadă și gheăță. Soldații germani nu fuseseră nici instruiți, nici echipați pentru a rezista elementelor dezlănțuite ale naturii, deoarece OKH avusese impresia că Armata Roșie putea fi distrusă la vest de Nipru și că nu va fi necesară desfășurarea de operațiuni în ger, zăpadă și noroi.

Rusia ca teatru de operațiuni

Soldații germani care au pătruns în teritoriul rusesc au simțit că intraseră într-o lume străină, în care nu li se opuneau doar forțele inamicului, ci și forțele naturii. Natura era aliatul Armatei Roșii, iar lupta împotriva acestei alianțe avea să fie un test sever pentru Wehrmacht. Influența climei s-a simțit în absolut toate eforturile armatei germane, indiferent dacă pe sol, pe apă sau în aer. Climatul n-a fost doar o forță dinamică pe întinderea rusă, ci și cheia succesului militar. Soldații noștri trebuiau să se familiarizeze pe deplin cu terenul și clima rusă – pentru ei, acestea erau noi arme inamice –, pentru a le aborda sau – cel puțin – pentru a le neutraliza efectele restrictive. Caracteristicile lor au modificat procedurile tactice utilizate anterior în mod curent, silind adoptarea de soluții locale și improvizări adaptate operațiunilor militare într-o zonă anume și un climat anume.

Respectătorul anotimpului în care a început Operațiunea Barbarossa, era perioada cea mai favorabilă pentru operațiuni în Rusia europeană. Zilele erau calde, nopțile răcoroase și căldura era intensă doar în regiunile sudice. Smârcurile și mlaștinile secau, iar șesurile mocirloase, imposibil de traversat în anotimpurile ploioase, puteau fi folosite de căruțele țăranilor și – în grad limitat – de vehicule cu roți și şenile. În timpul verii toate drumurile erau practicabile și se putea merge chiar pe câmp deschis, în ciuda numeroaselor fisuri și crăpături din sol. Vara ducea nu numai la uscarea drumurilor, ci reducea și nivelul râurilor și pâraielor; râurile puteau fi traversate prin vaduri, iar pâraiele mai mici constituiau obstacole doar minore, deși terenul mocirlos rămânea o barieră serioasă. Ca atare, toate armele s-au bucurat de mobilitate optimă.

Chiar și în timpul verii însă, vremea și terenul au creat probleme severe ce trebuiau depășite de trupe. Furtuni neașteptate puteau transforma aproape instantaneu drumurile de pământ și terenul deschis acceptabil în capcane de noroaie. După ce ploaia lăsa sfârșit și reapărea soarele, drumurile de pământ se uscau rapid și puteau fi utilizate din nou de traficul normal, cu condiția ca șoferii indisciplinați și excesiv de zeloși să nu fi săpat făgașuri prin ele în timpul cât fuseseră înmumiate de apă. Pe de altă parte, în perioadele de secetă, praful ne afecta regulat vehiculele motorizate. Până și panzerele sufereau defecțiuni de la norii de praf pe care-i ridicau când străbăteau regiuni nisipoase vaste, deoarece multe nu aveau filtre antipraf sau, chiar dacă ar fi avut, acestea se îmbâcseau repede și complet. Norii uriași de praf ridicăți de convoaiele noastre cauzau frecvente atacuri aeriene, care duceau la pierderi serioase de vehicule și cai.

Terenurile mocirloase și nisipoase aveau în mod repetat efecte decisive asupra deplasărilor și luptelor. În mod similar, pădurile întinse și dese din nordul și centrul Rusiei restricționau frecvent absolut toate deplasările la drumeaguri înguste și nepavate. Estimarea timpului necesar străbaterii unor asemenea regiuni s-a dovedit imposibilă; trebuiau derulate operațiuni atente de cercetare aeriană și terestră, pentru a ne compara hărțile cu condițiile reale de pe teren. Trebuiau prevăzute rezerve suplimentare de combustibil, trupe suplimentare de geniști constructori, echipamente pentru poduri portabile și depanatori.

Când unitățile noastre de panzere și motorizate s-au năpustit în vara aceea peste șesurile rusești prăfuite, nimeni n-a acordat multă atenție neînsemnaților căluți ai țăranilor de pe stepă. Tanchiștii și șoferii

de camioane n-ar fi putut să nu observe animalele mici și truditoare care trăgeau căruțele încărcate cu vârf ale țăranilor peste câmpuri, ori atunci când erau împinse de pe drum de giganții mecanici moderni. Soldații noștri îi priveau cu simpatie; totuși, ce performanțe puteau ei avea față de coloșii din oțel și transportoarele de multe tone? În mod evident, nu se putea face niciun fel de comparație. Mulți îi concediau prinț-un gest disprețuitor din mâna și spuneau: „Sunt cu o sută de ani în urmă”. Până și comparativ cu caii de povară masivi și calmi și bidivii înalți ai regimentelor de infanterie, rudele lor pitice păreau ușor ridicolе. După câteva luni, căluții *panje* aveau să fie judecați cu totul altfel.

Rușii preferau pădurile pentru marșurile prin care să se apropie de noi și ca zone de adunare pentru atacuri. Ei apăreau și dispăreau, invizibil și silențios, prin păduri. Limbile înguste de copaci ce se întindeau spre marginile satelor erau utilizate pentru apropierea camuflată a patrulelor de recunoaștere. Pădurile indicau de asemenea cursul logic de urmare pentru adunarea unităților înaintea unui atac și pentru infiltrarea în pozițiile germane. Lizierele erau preferate de sovietici pentru declanșarea atacurilor în masă. Din păduri se puteau revârsa valuri după valuri de soldați. Până și poienile cele mai mici erau folosite ca amplasamente pentru artilerie; când era necesar, rușii creau asemenea luminișuri, doborând rapid copaci. Ei construiau repede și intelligent cuiburi pentru arme grele și posturi de observație în copaci, care asigurau sprijin eficient de la înălțime pentru infanteria care avansa. Spre deosebire de dificultățile noastre, aducerea de artilerie mijlocie și tancuri prin păduri aproape impenetrabile nu prezenta nicio problemă pentru ruși.

Sovieticii s-au dovedit, de asemenea, excepțional de pricepuți în pregătirea satelor și așezărilor pentru apărare, transformându-le rapid în fortărețe. Casele din lemn aveau ambrăzuri foarte bine camuflate, la nivelul podelelor, interioarele le erau consolidate cu pământ sau saci cu nisip, iar în acoperișuri erau decupate fante pentru observare. În podele erau săpate beciuri cu rol de buncare ce comunicau cu casele vecine sau cu liniile defensive exterioare prin intermediul unor tranșee înguste. Deși aproape toate așezările locuite erau ticsite de soldați ai Armatei Roșii, ele păreau pustii pentru unitățile de recunoaștere germane, întrucât nici chiar cei care asigurau aprovizionarea cu apă și alimente nu-și părăseau adăposturile decât după căderea nopții. Rușii blocau căile de acces cu tunuri antitanc bine camuflate sau cu tancuri îngropate și preferau îndeosebi folosirea tancurilor

distruse ca posturi de observație sau amplasamente pentru armele grele. Când linia frontului se apropiă de un sat, locuitorii acestuia își adăposteau bunurile în pădurile vecine sau în beciuri. Ei nu participau la luptele trupelor regulate, ci serveau ca auxiliari, construind valuri de apărare din pământ și transmițând informații.

La trecerea prin teritoriu necunoscut, trebuia acordată cea mai mare grijă. Nici chiar observațiile îndelungate șimeticuloase n-au izbutit de multe ori să descopere ruși camuflați excelent. În mod frecvent, patrulele noastre au trecut de poziții rusești sau de soldați individuali fără să-i vadă, pentru că după aceea să fie atacați din spate. Precauțiile trebuiau dublate în zonele împădurite, unde în mod frecvent rușii trebuiau alungați unul câte unul. În locurile acelea acționau mai cu seamă lunetiștii din copaci.

În Rusia europeană, sursele de apă potabilă variau enorm de la o regiune la alta, iar cantitatea și calitatea apei se înrăutățeau în general spre sud. În timpul verii erau în mod uniform deplorabile. În regiunea baltică aproape toate așezările aveau destule fântâni ce asigurau apă potabilă; între Leningrad și râul Luga am găsit multe puțuri adânci de douăzeci și cinci de metri, cu apă rece și de calitate excelentă. În centrul și sudul Rusiei, satele aveau doar una sau două fântâni, a căror apă era săracăcioasă și caldă în timpul verii; multe fântâni și bazine din sudul Rusiei aproape că secău în verile secetoase și puțina lor apă trebuia fiartă înainte de consum. Apa de băut trebuia luată frecvent din izvoare și râuri.

Armata Roșie în 1941

Istoria militară ar fi trebuit să reprezinte o sursă de informații valoroase despre capacitatele rușilor. Niciodată nu este prea târziu pentru a determina motivele succesului sau eșecului unor operațiuni din trecut. Mulți dintre factorii decisivi își păstrează valabilitatea peste ani și exercită același efect asupra operațiunilor militare din prezent. Soldatul rus i s-a opus pentru prima dată lui Napoleon după marșul victorios al acestuia prin Europa în anul 1807 – o rezistență ce poate fi numită „epică”. Subestimarea soldatului rus și a Armatei Roșii a fost o eroare serioasă a comandamentului german, deși nici individul, nici organizația nu se potriveau perfect în şablonul războiului modern și al luptătorului educat.

Deosebirea dintre armata imperială rusă din Primul Război Mondial și Armata Roșie, chiar și la începutul invaziei germane, a fost considerabilă.

Pe când în războiul anterior armata rusă a luptat ca o masă mai mult sau mai puțin amorfă, imobilă și fără individualitate, trezirea spirituală și intermediul comunismului începuse deja să fie vizibilă în 1941. Spătărirea deosebire de situația din perioada 1914-1917, numărul de analfabetați era mai mare decât în războiul anterior, masele rusești porniseră de acum apăsat pe drumul spre individualitate, deosebit de subofițeri buni continua să fie insuficient; totuși, marea masă de soldați nu-și depășise încă lentoarea. Forța care determina această schimbare era comunismul sau – mai exact – o trezire spirituală a poporului condus de un stat centralizat în mod rigid. În esență, rușii erau apolitici; cel puțin astfel era valabil pentru populația rurală, din rândul căreia provineau majoritatea soldaților. Nu erau nici comuniști activi, nici habotnici politici. Erau însă – și aici ar fi trebuit să se fi observat o schimbare decisivă – receptivi și, chiar dacă luptau rareori pentru idealuri politice, o făceau întotdeauna pentru patrie.

Industrializarea țării, derulată într-o perioadă relativ scurtă, a adus în Armata Roșie un număr mare de muncitori cu abilități tehnice, care au fost repartizați printre ceilalți, astfel încât să-i învețe rudimentele tehnice necesare atât pe camarașii lor urbani mai puțin isteți, cât și pe cei care fusese să înrolați din zonele rurale. Dacă telefonul fusese în Primul Război Mondial un instrument magic pentru rusul obișnuit, în al Doilea Război Mondial el privea radioul complicat ca pe o jucărie amuzantă.

În spiritul acestei „treziri”, comisarul politic/politrucul introdusese în Armata Roșie un alt factor determinant: obedieneță necondiționată. Bazele acelei supunerii neclintite erau instrucția sistematică, nepăsarea față de propria viață, predispoziția înăscută a soldatului rus spre docilitatea fără compromisuri și, nu în cele din urmă, puterile disciplinare reale de care dispunea politrucul. Aceasta a fost probabil individul cel mai controversat din Armata Roșie; chiar și în Uniunea Sovietică, opiniile variau în privința utilității, poziției și îndatoririlor sale. El era forța motrice a armatei, conducând cu șiretenie și brutalitate.

Nu este însă adevărat că soldații ruși ar fi luptat bine doar din teama de comisari. Soldații motivați exclusiv de frică nu pot avea niciodată calitățile de luptător dovedite de ruși. Mai degrabă atitudinea soldatului de rând față de comisar era condiționată nu doar de teama de puterea lui, ci și de exemplul personal pe care-l oferea acesta ca luptător. Grija comisarului pentru starea trupelor determina de asemenea în mare măsură relația cu oamenii lui. De aceea, exemplul dat de comisar a fost responsabil în general pentru rezistență.

Retenace pe soldaților ruși, chiar în situații lipsite de speranță. Nu este pe de-a întregul adevărat că „ordinul german privind comisarii”, potrivit căruia comisarii capturați trebuiau predați SD-ului [Sicherungsdienst – serviciul de securitate] pentru „tratament special”, adică execuție, a fost exclusiv responsabil pentru incitarea comisarilor la rezistență înverșunată până la ultima suflare. Mai degrabă, impulsul respectiv a fost fanatismul, alături de calitățile militare și, probabil, de asemenea, de sentimentul autentic de responsabilitate pentru victoria Uniunii Sovietice.

Eșalonul de comandă superior al Armatei Roșii s-a dovedit capabil de la bun început – flexibil, plin de inițiativă și energetic –, totuși, n-a izbutit să inspire masa soldaților ruși. Majoritatea comandanților avansaseră de tineri în poziții înalte, pe timp de pace, deși printre ei existau și vârstnici. Erau reprezentate toate clasele sociale, de la muncitorul de rând, la profesorul universitar de limba și cultura mongolă. Un rol important îl juca, desigur, meritul în Revoluție, dar se ținea seama și de caracter, înțelegerea militară și inteligență. Se părea că generalii promovați pe criterii strict partinice primeau doar poziții decorative.

În decursul diverselor epurări politice, o parte importantă din nivelul suprem de comandă a dispărut, însă ar fi greșit să presupunem că a rezultat în mod necesar o deteriorare a nivelurilor de comandă superioare. Educația militară înregistrase un asemenea progres, încât până și comandanții superiori disponibili la începutul războiului aveau o statură pe măsura sarcinilor lor. Numeroasele decizii strategice, care la răstimpuri au ridicat îndoieri asupra capacitatății acestor conducători, necesită o examinare a contextului lor înainte de a putea fi judecate corect. Este binecunoscut aşa-zisul eșec înregistrat în campania finlandeză din iarna 1939-1940, dar nu poate fi ignorată complet conjunctura implicării unei cacealmale. Momentul lansării operațiunii a fost corect și a produs rezultate imediat ce le-a dorit voința atacatorului mult superior.

De asemenea, nici succesul tactic și operațional imediat al atacului-surpriză al germanilor la începutul campaniei împotriva Rusiei nu poate fi considerat o dovedă în direcția contrară. În lungul frontului central, și de asemenea în regiunea baltică, a părut ca și cum sovieticii ar fi considerat că războiul nu va începe cu adevărat decât după ce trupele noastre vor ajunge la Nipru și râul Luga. Unul dintre exercițiile strategice de război ale mareșalului Timoșenko, care a fost capturat de soldații noștri, ca și cursul evenimentelor în primele săptămâni ale campaniei au înclinat spre întărirea

acestei presupuneri. Mai ales pe frontul Grupului de Armate Centru, în lungul fluviului Bug, inițial n-au fost întâlniți decât vameși și grăniceri; abia după câteva zile au apărut forțe inamice foarte slabe. Într-un final am dus o bătălie importantă în triunghiul Nipru-Berezina și astfel a început cu adevărat campania rusă. În mod repetat, rapoartele au lăsat impresia că manevre inamice pe scară mare n-au existat decât după începerea campaniei și că ele aveau loc dincolo de Nipru. Neîndoios, aceasta a fost o soluție convenabilă din punctul de vedere al marii strategii sovietice; totuși, *Fremde Heer Ost* [„Armate Străine Est” – spionajul militar german] și-a menținut convingerea că identificase deplasări continue de trupe spre frontiera russo-germană, despre care se presupunea că ar fi implicat 130 de divizii, încă din primăvara anului 1940.

Flexibilitatea demonstrată de comandanții Armatelor și Fronturilor n-a fost evidentă la nivelurile inferioare. Eșaloanele de comandă de sub nivel divizionar din Armata Roșie și în mare parte eșaloanele intermediare (în general, la nivel divizionar) au intrat în război inflexibile și indecise, evitând orice responsabilități personale. Şablonul rigid al instrucției și disciplina excesiv de strictă au restricționat în mod îngust eșaloanele de comandă inferioare la cadrul de lucru al regulamentelor existente, care a avut ca rezultat imediat letargia. Abordarea energetică a unei misiuni, născută în urma deciziei unui individ, a fost o raritate. Unități ruse care au străpuns aliniamentul nostru au putut rămâne zile în spatele frontului fără să-și dea seama de poziția favorabilă în care se găseau și fără să profite de ea. Pentru comandanții sovietici de unități mici, echipa de a nu greși și a fi trași la răspundere a fost mai mare decât impulsul de a profita de o situație.

Comandanții unităților de tancuri și mecanizate au fost adesea bine instruiți din punct de vedere tactic, dar ei nu pricepuseră complet esența doctrinelor tactice și de aceea au acționat frecvent în concordanță cu sabloane învățate, nu potrivit circumstanțelor reale. A existat, de asemenea, un spirit pronunțat de obediенță oarbă, care a fost probabil adus în câmpul militar din viața civilă. Această letargie și reticența asumării responsabilității au însemnat un dezavantaj serios pentru Armata Roșie, neutralizând complet foarte multe atuuri ale soldaților ruși la începutul campaniei.

Respect pentru oamnă **Armata germană în ajunul invaziei**

Deși poate că a fost insuficient pregătită pentru campania din Est, armata a trebuit totuși să ducă greul luptelor. Pulsul ei a fost pe front, acolo unde deficiențele și lipsurile de orice fel erau resimțite imediat.

Chiar din primele zile ale campaniei, vastitatea Rusiei europene și particularitățile războiului purtat de ruși au dus la izolarea repetată a unităților individuale de luptă. Unicul remediu posibil era asigurarea de linii defensive și măsuri de securitate, însă, departe de a se insista asupra lor, aceste tactică defensive nu erau frecvent nici măcar menționate în regulamentele de front. Trupele au trebuit să le improvizeze pe teren. În privința artileriei noastre, comunicațiile prin radio și fir se puteau pierde între amplasamentele tunurilor și posturile lor de observație pentru perioade îndelungate, o complicație care nu fusese întâlnită anterior. Ca substituenți, au trebuit utilizate soluții ad-hoc pentru menținerea comunicațiilor, care au inclus semnale transmise cu oglinzi, inscripții pe table negre citite cu ajutorul binoclurilor, curieri călări, șafete și mesaje transmise din aproape în aproape. Un timp important a trebuit alocat instruirii pentru utilizarea codului Morse cu oglinzi semnalizatoare.

Uniformele asigurate soldaților noștri s-au dovedit prea grele pentru a fi purtate vara. Drept urmare, ei transpirau repede, devineau foarte însetați și în scurt timp erau acoperiți cu cruste de noroi. Doar pantalonii de munte și vestoanele de campanie purtate de diviziile de munte și Jäger s-au dovedit practice pentru a fi utilizate tot cursul anului. Ca protecție împotriva prafului, soldații ar fi trebuit dotați cu ochelari și măști pentru gură și nas; echipamentul individual ar fi trebuit să includă plase împotriva țânțarilor. Pământul bătătorit de pe drumuri era foarte dur și tăia ca sticla prin pielea bocancilor, ale căror tălpi s-au făcut ferfenită în scurt timp; fiecare soldat ar fi trebuit să dispună de bocanci de schimb.

Armata germană nu era îndeajuns de modernă pentru a depăși cu ușurință aceste dificultăți; din cauza particularităților terenului și climei, sistemele noastre de aprovizionare și transport în Rusia au depins în majoritate de improvizații. De la începutul campaniei, au trebuit improvizate convoaie din vehicule motorizate de toate tipurile, rechiziționate de la proprietari privați. Multe dintre vehiculele aceleia se aflau în stare proastă și de aceea nu erau de mare ajutor, iar problema înlocuirii pieselor pentru atâtea tipuri diferite de camioane a cauzat dificultăți permanente.